

Leśny Bank Genów Kostrzyca po 20 latach istnienia spełnił swoją podstawową funkcję zachowując zmienność genetyczną najcenniejszych dla polskiego leśnictwa gatunków lasotwórczych. Jednak jego możliwości rozwoju są wciąż ogromne.

Bank nowych możliwości

24 czerwca br. LBG Kostrzyca, który funkcjonuje w strukturze Lasów Państwowych jako ogólnokrajowy zakład, obchodził jubileusz 20-lecia. Uroczystości rozpoczęły się od mszy świętej w kościele p.w. św. Jadwigi w Miłkowie, którą celebrował bp kaliski **Edward Janiak** z muzyczną oprawą Zespołu Sygnalistów Myśliwskich przy Nadleśnictwie Złotoryja.

Oficjalna część spotkania odbyła się w Filharmonii Dolnośląskiej w Jeleniej Górze z udziałem m.in. przedstawicieli Ministerstwa Środowiska, dyrektorów regionalnych dyrekcji LP we Wrocławiu i Poznaniu, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu, instytucji i ośrodków naukowych, Biura Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej, związków zawodowych w LP, reprezentantów samorządów: powiatowych i gminnych oraz gości z zagranicy: Wielkiej Brytanii, Włoch, Szwecji i Czech. Obecni byli także: prof. dr hab. **Piotr Paschalis-Jakubowicz** z SGGW, który jako ekspert brał udział w projekcie Ban-

ku Światowego dotyczącym ochrony bioróżnicowania obszarów leśnych w Polsce i prof. dr hab. **Bolesław Suszka**, który opracował założenia projektowe LBG.

– *Leśny Bank Genów jest wizytówką Lasów Państwowych, łączy w sobie to, czym jest leśnictwo: konserwatywne, w kontekście konserwowania zasobów genowych, i nowoczesne, przy użyciu nowych technologii i technik* – mówił **Janusz Zaleski**, zastępca dyrektora generalnego LP ds. gospodarki leśnej, który dziękował wszystkim pracownikom LBG za pracę. – *Bank staje się ważnym ośrodkiem badań naukowych, jest także źródłem i miejscem edukacji.*

Ciepłe słowa podziękowań na ręce dyrektora LBG Kostrzyca **Czesława Kozioła**, skierował również **Grzegorz Pietruńko**, dyrektor RDLP we Wrocławiu, który zwrócił uwagę na ważną rolę usługową, jaką Bank odgrywa dla Dolnego Śląska.

O stałych członkach Rady Programowej

Banku Kostrzyca i ekspertach oraz pracach Rady w 20-letniej historii mówił prof. dr hab. **Władysław Chałupka**, z Instytutu Dendrologii PAN w Kórniku, członek Komitetu Nauk Leśnych Polskiej Akademii Nauk, przewodniczący Rady Naukowej II, III i IV kadencji.

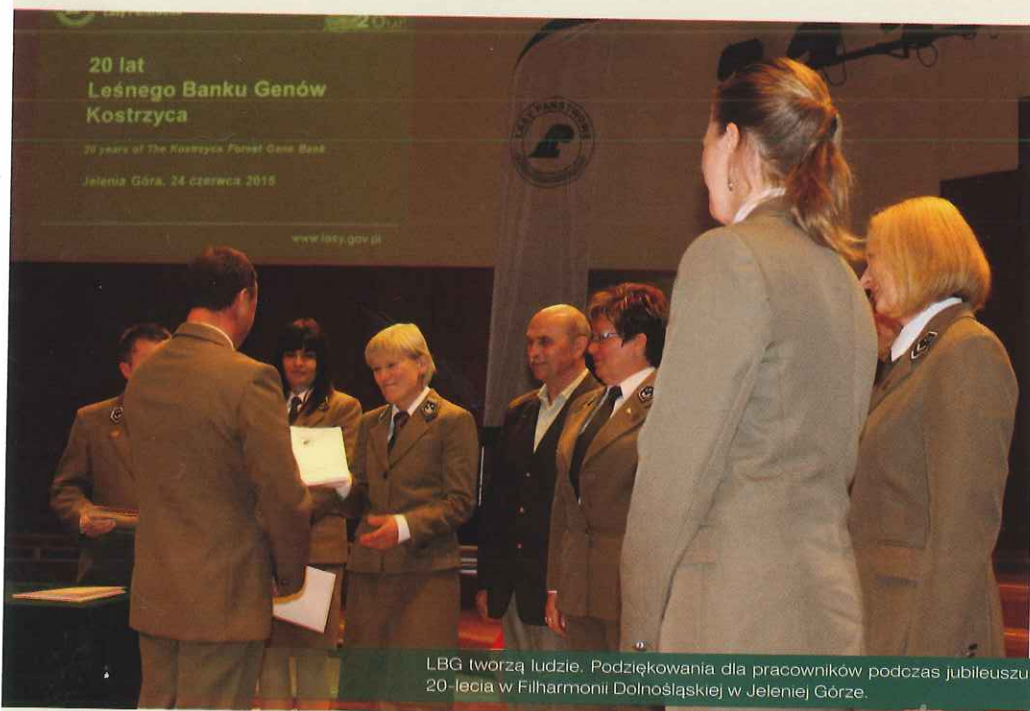
– *Obok wielu inicjatyw występowaliśmy w sprawie współpracy z instytucjami ochrony przyrody, np. parkami narodowymi, aby ułatwić dostęp do zasobów genowych, które tam się znajdują* – wyliczał prof. W. Chałupka. – *Z kolei do Ministerstwa Środowiska wystąpiiliśmy z postulatem uproszczenia i ujednolicenia procedur, ale także obowiązujących przepisów, których interpretacje są bardzo różne w regionalnych dyrekcjach ochrony środowiska. Rada zainicjowała także dyskusję poprzez wyrażenie stanowiska wobec postulatu wyłączenia działań hodowlanych i selekcyjnych z gospodarstwa leśnego.*

Wiele osób tworzyło historię Leśnego Banku Genów. Wśród nich byli także nieżyjący już: **Wojciech Fonder** z Dyrekcji Generalnej LP i prof. **Janusz Sabor** z Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, a także byli dyrektorzy tej jednostki: śp. Kazimierz Toka, śp. Bogdan Szumowski, Zbigniew Sobierajski i śp. Andrzej Potyrański.

O idei Leśnego Banku Genów, odwołując się do klęski ekologicznej w Sudetach, która była bezpośrednią przyczyną powstania LBG, a także efektach jego działalności, mówił dyrektor Cz. Kozioł.

– *W Banku zgromadzono do chwili obecnej prawie 9 tysięcy partii nasion, kilka tysięcy w ciągu tych 20 lat zostało wycofanych z przechowalnictwa, z których wyprodukowano sadzonki i założono, na terenie całego kraju, liczne uprawy pochodne, gospodarcze i zachowawcze* – mówił Cz. Kozioł.

LBG uczestniczy w wielu projektach z wybranymi ośrodkami naukowymi z Polski i zagranicy. Jednym z nich był projekt skierowany na wypracowanie kriogenicznych metod przechowalniczych dla: dębu, buka, jodły i cisa.

LBG tworzą ludzie. Podziękowania dla pracowników podczas jubileuszu 20-lecia w Filharmonii Dolnośląskiej w Jeleniej Górze.

dokończenie na str. 13

Bank nowych możliwości

dokończenie ze str. 2

Inną interesującą inicjatywą był projekt FlorNatur, jako wspólny pomysł LBG Kostrzyca i Ogrodu Botanicznego w Powsinie, w ramach którego udało się zachować zasoby genowe kilkudziesięciu rzadkich i chronionych gatunków roślin z kilkuset stanowisk w całej Polsce. Było to pierwsze w kraju tak duże przedsięwzięcie w zakresie czynnej ochrony gatunkowej roślin ważnych dla naszego dziedzictwa przyrodniczego. Kontynuacją tych działań stanowi projekt FlorNatur Robia, w którym wraz z Bankiem uczestniczą

cztery ogrody botaniczne w Polsce.

Widoczna utrata zróżnicowania siedlisk łągowych, w wyniku dziesiątkowania populacji jesionów i wiązów w Europie, spowodowała, że LBG zdobył środki finansowe na ochronę zasobów genowych tych gatunków w Polsce. W realizowanym projekcie badana także będzie zmienność genetyczna 23 populacji je-

sionów w całym kraju. Tempo rozpadu jest katastrofalne. Z kolei współpraca międzynarodowa zaowocowała m.in. projektem „Global Tree Seed Bank”, w którym Polska zobowiązała się do przekazania Millenium Seed Bank partii nasion z 40 gatunków naszych drzew i krzewów.

Tekst i zdjęcia: JACEK DEREK

Szczepienie grzybni włosianki rosistej w Zespole Produkcji Biopreparatu LBG Kostrzyca.

Fot. arch. LBG Kostrzyca.

genetyka leśna

Czesław Kozioł, dyrektor Leśnego Banku Genów Kostrzyca:

- W latach 1996-2006 Bank zajmował się głównie zachowaniem *ex situ* zmienności genetycznej najcenniejszych dla polskiego leśnictwa gatunków lasotwórczych drzew, populacji i osobników, których nasiona można przechowywać długoterminowo. Przechowuje się tu nasiona gatunków i populacji drzew najcenniejszych z punktu widzenia przyrodniczego, nie zapominając jednak także o aspekcie produkcyjnym. Znaczna część naszych zasobów pochodzi z drzewostanów o najlepszych cechach jakościowych i przyrostowych, co ma ogromne znaczenie dla Lasów Państwowych. Od 2007 roku nasze działania skupiają się także na zachowaniu zasobów genowych w postaci nasion lub innych części roślin chronionych, rzadkich, zarówno drzewiastych, w tym biocenotycznych, jak i zielnych. W porównaniu z rolnictwem, czy ogrodnictwem, w leśnictwie drzewa nie zostały poddane „udomowieniu” w wyniku selekcji prowadzonej przez człowieka, a drzewa są nadal „dzikie”. Mamy w swoich rękach stare populacje. Każde nadleśnictwo w Polsce może więc korzystać z naszych przechowywanych zasobów i wysiewać nasiona w szkółkach, a potem na swoich powierzchniach leśnych zakładać powierzchnie zachowawcze *ex situ in vivo*.

Osobnego podejścia wymagają gatunki drzew, które nie są chronione polskim prawem, ale których populacje są narażone na wyginięcie z powodu występowania niekorzystnych czynników biotycznych (np. jesion wyniosły, wiąz szypulkowy, wiąz górski, wiąz polny), zmian stosunków wodnych i aktywności bobrów (topola czarna), czy zanieczyszczenia genetycznego obcym pyłkiem (modrzew europejski). Te działania wpisują się w główne cele Programu zachowania leśnych zasobów genowych i hodowli selekcyjnej drzew leśnych w Polsce na lata 2011-2035.

Jarosław Burczyk, prof. dr hab. z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, biolog, genetyk, przewodniczący Rady Naukowej Leśnego Banku Genów na lata 2015-2019:

- LBG powstał, aby chronić zasoby genowe drzew leśnych i jest to wciąż jego podstawowa funkcja. Ta działalność to rodzaj gwarancji, rodzaj polisy ubezpieczeniowej w sytuacji, gdyby wydarzyło się coś, co zniszczyłoby jakieś wartościowe populacje drzew, np. pożar, czy gradacje szkodników. Po 20 latach można powiedzieć, że możemy się czuć bezpiecznie. Te prace, już rozpoczęte, będą kontynuowane w najbliższych latach, zgodnie z założeniami „Programu zachowania leśnych zasobów genowych i hodowli selekcyjnej drzew w Polsce na lata 2011-2035”. Jednak LBG ma duże możliwości rozwoju, a jego potencjał jest ogromny – poprzez profesjonalną kadrę i wsparcie naukowców z wielu ośrodków w kraju – co umożliwi włączyć się LBG do wielu innych inicjatyw. Bank pozyskuje środki zewnętrzne z wielu funduszy, które wzmacniają jego potencjał, zwłaszcza w zakresie działalności pracowni badawczo-wdrożeniowych, gdzie wiedza naukowa stosowana jest w praktyce. Chciałbym, aby w nowej kadencji Rady współpraca LBG z ośrodkami naukowymi była coraz ściślejsza, gdyż jest ona korzystna dla obu stron. Z jednej strony Bank chce wykorzystywać nowe osiągnięcia naukowe w swojej działalności, a we współpracy z naukowcami może podejmować nowe wyzwania. Z drugiej strony naukowcy zainteresowani są transferem wiedzy do praktyki, a poprzez współpracę z Leśnym Bankiem Genów i leśnikami mogą identyfikować nowe problemy badawcze, które dotychczas nie znalazły rozwiązania.

